

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. I. De obligatione legis universim.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

Q U Æ S T I O IV.

De Effectibus legis, præsertim Pœnalis, Irritantis, & Dubiæ.

Ouatuor ex D. Th. num. 2. sunt actus, seu effectus legis, videlicet præcipere, vetare, permittere, punire. Addunt alii cum Isidoro Obligationem, Abrogationem, seu revocationem alterius legis, Irritationem, seu annullationem contractuum, vel aliorum actuum, & Remunerationem, quos ad illos quatuor a D. Th. enumeratos reducit Salas; quia Obligatio oritur immediate a præcepto, vel prohibitione legis; Abrogatio legis aliquando est mera ablatio legis, & sic non est nova lex; vel si sit per novam legem, eo ipso est effectus novi præcepti, vel prohibitionis; unde ex præcepto, vel prohibitione, aut permissione novæ legis oritur abrogatio legis veteris; Irritatio etiam sub prohibitione continetur, quia eo ipso quod irritatur, verbi gratia, contractus Matrimonii, prohibetur, ne fiant ea, quæ contractui non valente sunt illicita; Et idem dicas de Legibus inhabilitantibus, vel concedentibus præscriptionem, habilitatem, &c. Remuneratio implicite ad punitionem reducitur; quia sicut malis pœna, ita justis præmium debetur; quia tamen lex frequentius punit, & punitio solum a potestate publica legislativa haberi potest, contra vero remuneratio haberi potest etiam a persona privata; ideo D. Th. solum punitionem posuit inter actus, seu effectus legis. Agendum nobis est speciatim primo de obligatione legis, præsertim pœnalis; Secundo, de effectibus legis irritantis. Tertio, de obligatione legis dubiæ.

ARTICULUS I.

De obligatione Legis universim.

- I. Possunt leges etiam civiles obligare in conscientia; quamvis non omnes de facto obligent, præsertim sub mortali.*
- II. Lex autem fundata in presumptione non obligat, si presumptio sit falsa.*
- III. Quod si fundetur in presumptione periculi, fraudum, &c., etiam in foro interno probabilis obligat, quamvis desint hic, & nunc fraudes, &c., nisi locum habeat Epischeja.*
- IV. Lex nequit obligare sub gravi in materia, & secundum se, & re-*

late ad finem, levi.

V. Potest tamen in materia gravi obligare sub levi tam lex, quam votum.

VI. At juramentum in materia gravi semper obligat sub gravi.

VII. Quod lex in materia gravi obliget sub gravi, colligi potest tum ex verbis graviter præceptivis; tum ex usu, & consuetudine; tum ex materia de se gravi; tum etiam si gravis pœna addatur transgressoribus; nec lex sit civilis, & pœnalis.

I. Certum est, legem humanam, etiam civilem, nedum Ecclesiasticam, obligare posse in conscientia sub mortali, ut communissime docent contra Gerson, & Almain apud

pud Merol. cap. 3. dub. 21. Et constat tum ex Apost. ad Roman. 13. , ubi dicitur: *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt*; Tum etiam, quia ipsa recta ratio dicat, deberi in Republica dari Superiores, & Principes, quibus subditi in conscientia parere teneantur: Et circa leges Ecclesiasticas usque adeo id verum est, ut proscripita sit ab Innoc. XI. propos. 52. dicens: *Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus.*

Certum etiam est, non omnes leges obligare in conscientia, præsertim sub mortali; tum quia aliquando Superior expresse non vult in conscientia obligare, nisi ad pœnam; lex autem non obligat ultra mentem Legislatoris, a qua pendet; Tum etiam quia sæpe Superior non vult obligare subditos independentem a populi acceptance; Populus autem sæpe leges, præcipue civiles, non acceptat sub gravamine culpæ, præsertim mortalis. Ita Valent., Vasq., Bonac., & alii communiter.

H. Certum est tertio, legem humanam fundatam in præsumptione nullatenus obligare in conscientia, quando præsumptio est falsa, seu quando constat de opposita veritate: Verbi gratia, Pontifex in cap. *Vestiens, de Sponsalibus* statuit, quod sponsalia de futuro in matrimonium legitimum transeant per copulam carnalem subsecutam; quia præsumitur, quod ubi permittitur ut validum matrimonium clandestinum, talis copula habeatur ex affectu maritali, & sine peccato mortali; Si tamen constet, consensum ad matrimonium defuisse, matrimonium est nullum, & lex nullatenus obligat; Et eadem est ratio de sententia Judicis fundata in præsumptione falsa: Ratio est, quia præfertur veritas præsumptioni.

III. Si tamen lex aliqua feratur ex præsumptione periculi, fraudum, aut aliorum inconvenientium, quæ solent accidere, quamvis hic, & nunc non habeantur ista inconvenientia, adhuc lex obligat, non solum pro foro externo, quod est certum, sed etiam pro interno, ut communius docent apud Dian. part. 1. tract. 10. resol. 27.: Verbi gratia, lex Trident. sess. 24. cap. 15. prohibens fieri professionem ante decimum sextum annum fundatur in præsumptione, quod ante illam ætatem homo non habeat ad talem statum capessendum sufficientem maturitatem; Si quis tamen sit vere tunc doli capax, non per hoc poterit professionem emittere; Et ideo communius docent apud Dian. part. 1. tract. 10. resol. 28., quod cessante fine legis in particulari, non proinde cesset obligatio legis; quamvis in tali casu sæpe locum habeat epicheja.

IV. Quæritur nunc primo, An possit lex obligare sub mortali in materia levi?

Respondeo, quod ut lex obliget sub gravi, requiratur materia, quæ secundum se, vel saltem in ordine ad finem sit gravis; Unde etiam præceptum in virtute Sanctæ obedientiæ in materia levi non nisi leviter obligat. Ratio est, quia aliter lex esset injusta, & in destructionem, non in ædificationem. Ita communiter contra Cordub., Cajet., Armil. Neque dicas, præceptum Adæ impositum a Deo fuisse in materia levi, & obligasse sub gravi. Nam materia illa fuit gravis, ut notat Valent. ob circumstantiam, & finem legis, qui fuit, ut servaretur ab Adamo justitia originalis pro se, & pro posteris; unde esus cibi vetiti fuit gravis, quia ferebat amissionem justitiæ originalis pro se, & pro sua posteritate.

Præterea, ut docet Suar., materia

ria illa fuit gravis ob finem gravem, quia fuit imposita in recognitionem obedientiæ Deo debitæ, & quasi in tributum humanæ subjectionis ad Deum.

Rogabis, unde cognosci possit materiæ gravitas sufficiens ad obligationem legis sub gravi?

Respondeo, materiam esse gravem, quando respicit virtutes graves, ut virtutes Theologales, aut Cardinales, castitatem, religionem, &c. ita tamen, ut violatio talis legis notabilem turpitudinem, & deformitatem in sua specie inducat, quod prudentium iudicio judicandum est, spectata communi hominum æstimatione; Quare, ut materia sit gravis, & debet respicere finem gravem, seu intendere virtutem gravem, & debet graviter ad talem finem conducere; Hinc quia verba otiosa, mendacia, esus immoderatus secundum se non lædunt virtutes graves, ideo secundum se sunt peccatum veniale; Nisi forte aliquando notabiliter læderetur virtus, ut per ebrietatem: Quia tamen, verbi gratia, transire per aliquam viam, accedere ad hortum, &c. potest aliquando esse occasio peccati, ideo ratione scandali vitandi, seu ratione finis gravis potest tunc præcipi sub gravi a Superiore Religiosis, ne per talem vicum transeant, ne ad hortum accedant. Unde fit, quod eadem res relate ad unum finem intentum a Legislatore aliquando sit gravis, & possit sub gravi præcipi; & relate ad alium sit levis, & non possit præcipi sub gravi; Verbi gratia, auditio Missæ potest præcipi a Superiore Ecclesiastico sub gravi, quia graviter conducit ad profectum spirituales, & ad cultum Dei intentum a Superiore Ecclesiastico: Eadem missa potest in aliqua Universitate præcipi Scholaribus, vel ab Abbatisa Monialibus; ut supra diximus, non in ordine ad profectum spiritualem, sed in

ordine ad rectam gubernationem Communitatis; Et quia ad hunc finem non graviter conducit una Missa, ideo si una Missa ab his omittatur, non erit mortale.

Ex dictis infertur cum communi contra Fagund. part. 2. Eccles. lib. 9. quæst. 88. art. 3., quod neque vovens possit in materia levi obligare se sub gravi, quamvis id velit; Sicut nec Confessarius obligare penitentem; Ratio est, quia votum est lex privata lata ab ipsomet vovente; lex autem in materia levi non potest obligare sub gravi, quantumcunque id velit Legislator.

V. Quæritur secundo, An viceversa possit in materia gravi lex obligare sub levi?

Respondeo affirmative. Ita communiter cum Suar., Sanch., Sal., Valent contra Vasq., Reginald., & alios apud Bonac. num. 23. Et ratio est, quia lex non obligat ultra mentem Legislatoris; qui sicut potest simpliciter nolle obligare in materia gravi, sed tantum consilium dare, ita poterit præcipere tantum sub levi.

Neque dicas primo, legem naturalem non obligare sub levi in materia gravi; ergo nec lex humana. Nam disparitas est, quia lex naturalis est lex necessaria; non potest enim, verbi gratia, non prohiberi odium Dei, furtum, &c., & ideo obligat, quantum potest; lex vero humana est arbitraria, & ideo sicut potest Superior simpliciter nolle obligare in materia gravi, ita potest nolle obligare sub gravi.

VI. Neque dicas secundo, Votum non posse obligare sub levi in materia gravi; ergo neque poterit lex humana.

Nam Sal., Bonac. contra Vasq., Becan., & alios negant antecedens propter easdem rationes. Verum quidem est, quod iuramentum in materia

ria

ria gravi obliget sub gravi, (ut si quis juret se ingressurum Religionem) non tamen votum; Disparitas est, quia in voto obligatio habetur ex voluntate voventis, qui potest velle promittere Deo ingressum Religionis, obligando se ad id sub levi, & potest idem velle promittere, obligando se sub gravi; At qui jurat, verbi gratia, se Religionem ingressurum, ad id se obligat sub gravi; quia sicut est gravis injuria Dei adducere illum in testem in re falsa, etiam si levissima; (ut si quis juret, se non bibisse, cum de facto biberit) ita in juramento promissorio, esset gravis injuria Dei, adducere illum in testem voluntatis ponendi rem gravem, si deinde sine causa non ponatur: Quamvis probabiliter, si res ponenda est levis, obligatio non erit gravis, si mutato animo res non ponatur; quia veluti Deus parvipeddit, quod ponatur res per juramentum promissorium promissa, dummodo, quando juramentum fuit præstitum, fuerit animus ponendi rem illam: Sicut qui transgreditur votum in re levi, non nisi venialiter peccat, quia Deus non est sollicitus de re levi sibi promissa.

VI. Quæritur tertio, Unde constare potest, quod Legislator velit suis legibus obligare sub gravi in materia gravi? Satisne erit, quod materia ipsa sit gravis, & Superior non exprimat se velle sub levi obligare, ut dicatur velle obligare sub gravi?

Respondeo, Azor., Armil., Suar. lib. 5. cap. 3., Sanch. lib. 6. cap. 4. num. 60., Vasq., Bonac., Sal. disp. 14. sect. 9., & alios communius putare, quod quoties aliquid statuitur in materia gravi per verba præceptiva, toties habeatur obligatio gravis, nisi contrarium aliunde deducatur. Hoc eruunt ex Clement. *Exvi*, ubi Pontifex decernit, regulas Divi Francisci obligare sub mortali, si utantur

verbo præcepti, aut quod æquipol-
leat præcepto. Et ratio a priori est, quia quoties Superior utitur verbis præceptivis univèrsim vult obligare in conscientia; Et quamvis possit aliquid præcipi sive sub levi, sive sub gravi, tamen præsumendum, quod Superior velit præcipere juxta qualitatem materia; ergo si materia est gravis, censetur velle sub gravi obligare. Hujusmodi est lex præcipiens, verbi gratia, Sacerdoti, quod celebret jejunos, aut cum Sacris vestibus; & lex præcipiens Medicis, ne tempore pestis ab Oppidis ablint; sicut etiam lex præcipiens, ne tempore famis frumentum extrahatur, quamvis in hoc detur parvitas materia.

Præterea procul dubio lex obligat sub gravi, quando ita usus, & consuetudo obligationem legis interpretatur; Et de facto talis est lex de servandis festis, de jejunando, & alia præcepta Ecclesiastica. Addunt communiter, non solum ex consuetudine argui posse obligationem gravem, sed etiam ex verbis non quomodocumque præceptivis, (cum verbum *præcipio* indifferens sit ad præcipiendum aliquid sub gravi, vel sub levi, & ad præcipiendum præcepto obligante in conscientia, & præcepto pure pœnali) sed verbis significantibus aperte, quod Legislator velit præcipere sub gravi; ut si dicat, *In virtute Spiritus Sancti, vel Sanctæ Obedientiæ, sub indignatione Omnipotentis Dei, &c.* Vel si verba præceptiva sint in materia gravi; nam ex materia gravi determinatur præceptum ad obligandum sub gravi. Demum arguitur obligatio gravis, si verbis præceptivis addatur pœna gravis transgressoribus, ut si lex canonica præcipiat aliquid sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ, Depositionis, Degradationis, Privationis Ecclesiasticæ sepulturæ; Aut si lex civilis præcipiat aliquid sub pœna mor-
tis,

is, mutilationis, exilii perpetui, flagellationis, infamiae, trireris, carceris diuturni. Et ratio est, quia ut pœnæ istæ graves sint iustæ, debent supponere culpam gravem; ergo lex, quæ tales pœnas minatur transgressoribus, obligat sub gravi. De obligatione tamen legis pœnalis plurima mox inquiremus.

ARTICULUS II.

Ad quid obligat Lex Pœnalis?

- I. Probabiliter lex civilis imponens pœnam transgressoribus non obligat sub gravi, nisi id Superior explicet.
- II. Lex pœnalis mixta probabilius obligat in conscientia.
- III. Lex Ecclesiastica imponens pœnam gravem in conscientia obligat. At quanam dicatur pœna gravis? Num excommunicatio sententia ferenda? Num pœna Suspensionis? Quid de pœna privationis Officii, vocisque activa, & passiva?
- IV. Quanam pœna ipso facto incurratur ante sententiam Judicis?
- V. Pœna, quæ requirunt actionem hominis, non incurruntur ipso facto ante sententiam declaratoriam criminis.
- VI. Probabiliter pœna privationis vocis activa, & passiva non incurritur ante sententiam declaratoriam criminis.
- VII. Judex subditus tenetur pœnam lege taxatam imponere, nisi rationalis causa exigat, ut minuatur.
- VIII. Quandonam lex humana obliget etiam cum vita discrimine?

I. Certum est, quod lex Ecclesiastica imponens pœnam gravem spiritualem transgressoribus obliget sub mortali: Probabilis tamen est sententia Navar., Covar., Reginald. lib. 15.

num. 30., Pal. punct. 15., & aliorum apud Dian. part. 1. tract. 10. resol. 17., & apud Merol. cap. 3. dub. 27., quod scilicet nulla lex imponens pœnam temporalem quomodocumque gravem obliget in conscientia sub gravi, nisi aliter Superior exprimat, quod velit sub gravi obligare. Ratio est, quia potest optime Respublica obligare transgressores suarum legum ad pœnam sustinendam, quin obliget ad culpam; talis enim pœna esset iusta, quia supponeret culpam politicam, seu civilem, non theologiam, seu peccatum; Sic potest custodibus in bello imponi vigilia sub pœna vitæ, quin obligentur sub mortali ad vigilandum; bene enim talis pœna imponitur a Republica ad defensionem sui juris, ne subditi audeant illud violare; Sic ut effractoribus carceris imponitur pœna gravissima flagellationis; Quamvis communior sententia doceat, non committi culpam mortalem ab eo, qui fugit a carcere.

Neque dicas, quod se exponere periculo mortis sit peccatum mortale; ergo qui transgreditur legem comminantem pœnam mortis, peccat mortaliter, eo quod se exponat tali periculo. Nam, ut notat Dian. loc. cit. resol. 18., potest aliquis tam caute legem transgredi, ut non subsit periculo, ut deprehendatur: Præterquam quod hoc peccatum mortale committeretur per transgressionem legis naturalis de non exponendo se periculo vitæ, non per transgressionem legis illius positivæ.

Adde, non esse imponenda onera, & vincula subditis sine manifesta necessitate; nulla autem necessitas videtur obligandi ad culpam transgressores legis, quando sufficienter timore solius pœnæ possunt arceri a transgressionem.

Confirmatur primo, quia cum Superior sciat, opinionem hanc Navar., &